

Overblik over igangværende plantebaserede projekter i Danmark 2024

Af Christine Hellner, Daniel Barrera Madsen & Katrine Ejlerskov
Plantebaseret Videnscenter, maj 2024

Dette indsigtspapir opsummerer fordelingen af midler til projekter og aktiviteter med relevans for den plantebaserede omstilling i 2024, både fordelt på kategorier og på fonde. Formålet med analysen og overblikket er at illustrere, hvilke områder der tiltrækker mange produktmidler og derved udvikling, samt hvilke fonde der uddeler flest midler til at understøtte udviklingen.

Listen over projekter med relevans for den plantebaserede omstilling 2024 (opdelt efter underkategori og projektnavn) kan findes her:

<https://plantebaseretvidenscenter.dk/mere-viden/analyser/>.

Sammenligning af 2023 og 2024

Den samlede bevillingsstørrelse på tværs af fonde og puljer (ekskl. EU-midler) til brug i 2024 estimeres til ca. 147 mio. kr. (behandlede bevillinger frem til april 2024). Dette er en stigning på ca. 35 mio. kr. sammenlignet med 2023. Forbeholdet for begge år er, at vi har estimeret beløbsstørrelsen for 2024 på de flerårige bevillinger ud fra antal måneder projektet forløber og så fordelt det forholdsvist på tværs af årene. I enkelte tilfælde mangler vi oplysninger om bevillingsstørrelser.

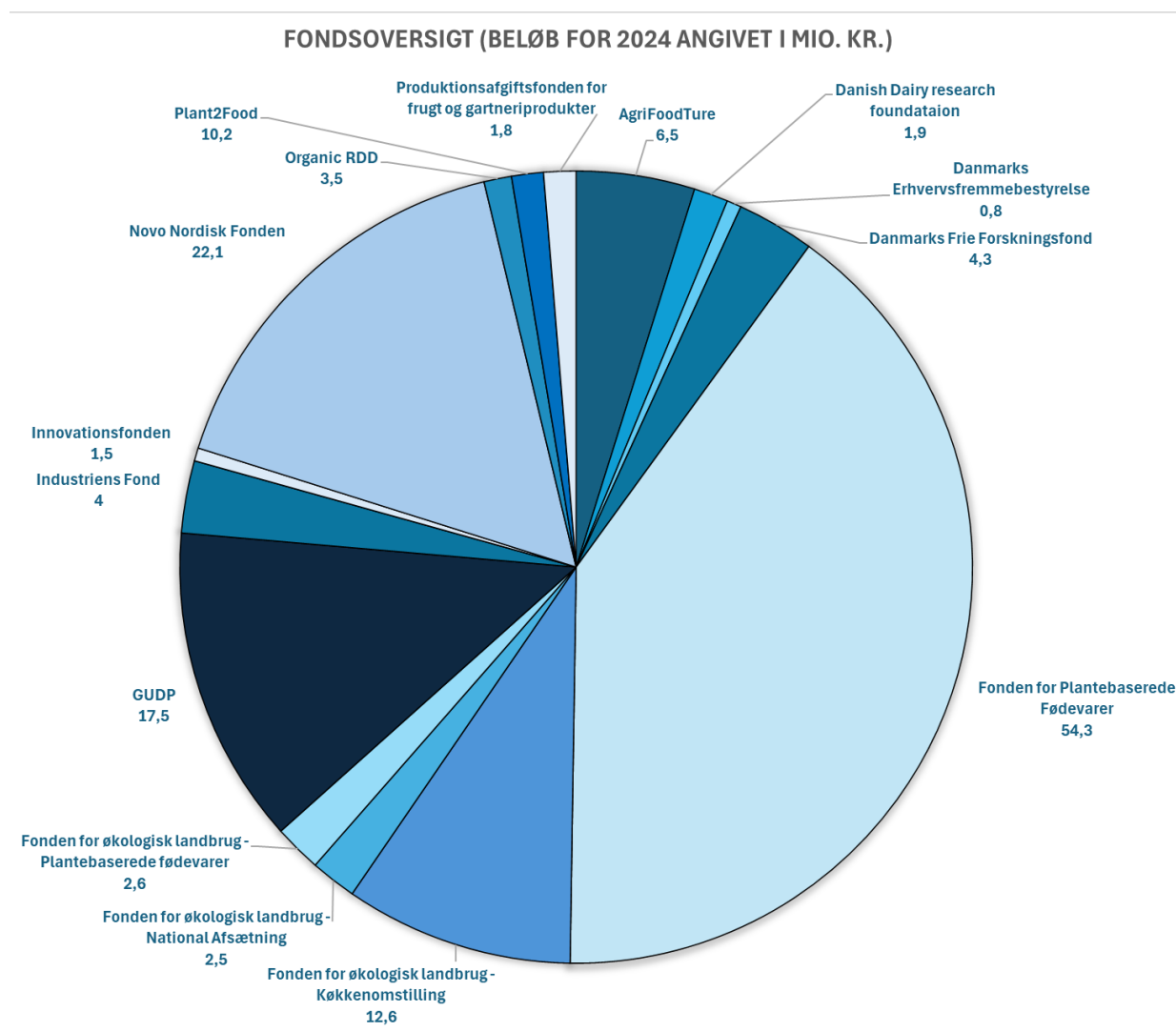
De ekstra midler til projekter, der arbejder for den plantebaserede omstilling af vores fødevarer, skal ses i lyset af den nyoprettede Fonden for Plantebaserede Fødevarer (også kaldt 'Plantefonden'), som har uddelt midler for første gang i 2024, og derved har tilført markedet 58 mio. kr. i første ansøgningsrunde, samt Plant2Food, der også har uddelt de første midler mio. i 2024¹. Fonden for Plantebaserede Fødevarer har anden uddelingsrunde med 122 mio. kr. i puljen med uddeling til efteråret 2024.

Oversigt: Fondsbevillinger 2024

Figur 1 (s. 2) viser, hvilke fonde, der har doneret midler til projekter med relevans for den plantebaserede omstilling af vores fødevarer, og hvor mange mio. de har bevilget til brug i 2024. Dvs. for flerårige projekter fremgår kun et estimeret beløb for 2024. Fonden for Plantebaserede Fødevarer står for en stor andel, efterfulgt af Novo Nordisk Fonden, GUDP og tre puljer ved Fonden for Økologisk Landbrug. Plant2Food-programmet offentliggør løbende nye projekter, indtil videre er 4 projekter offentliggjort på

¹ <https://novonordiskfonden.dk/projekter/plant2food/>

hjemmesiden². Beløbene summer ikke helt op til 147 mio. kr., da ikke alle de medtagne projekter på listen er fondsfinansieret. Bl.a. har vi medtaget 'Bælgfrugtpartnerskabet', som Lidl har doneret 2. mio. kr. til over 3 år (2024-2026). Vi har i år ikke medtaget EU-projekter på listen, da det er midler, der ligger udenfor, hvad vi i Danmark selv kan 'beslutte' at allokere, og de indgår derfor hverken under netværk- eller brancheinitiativer (Tabel 1) eller i figur 1.

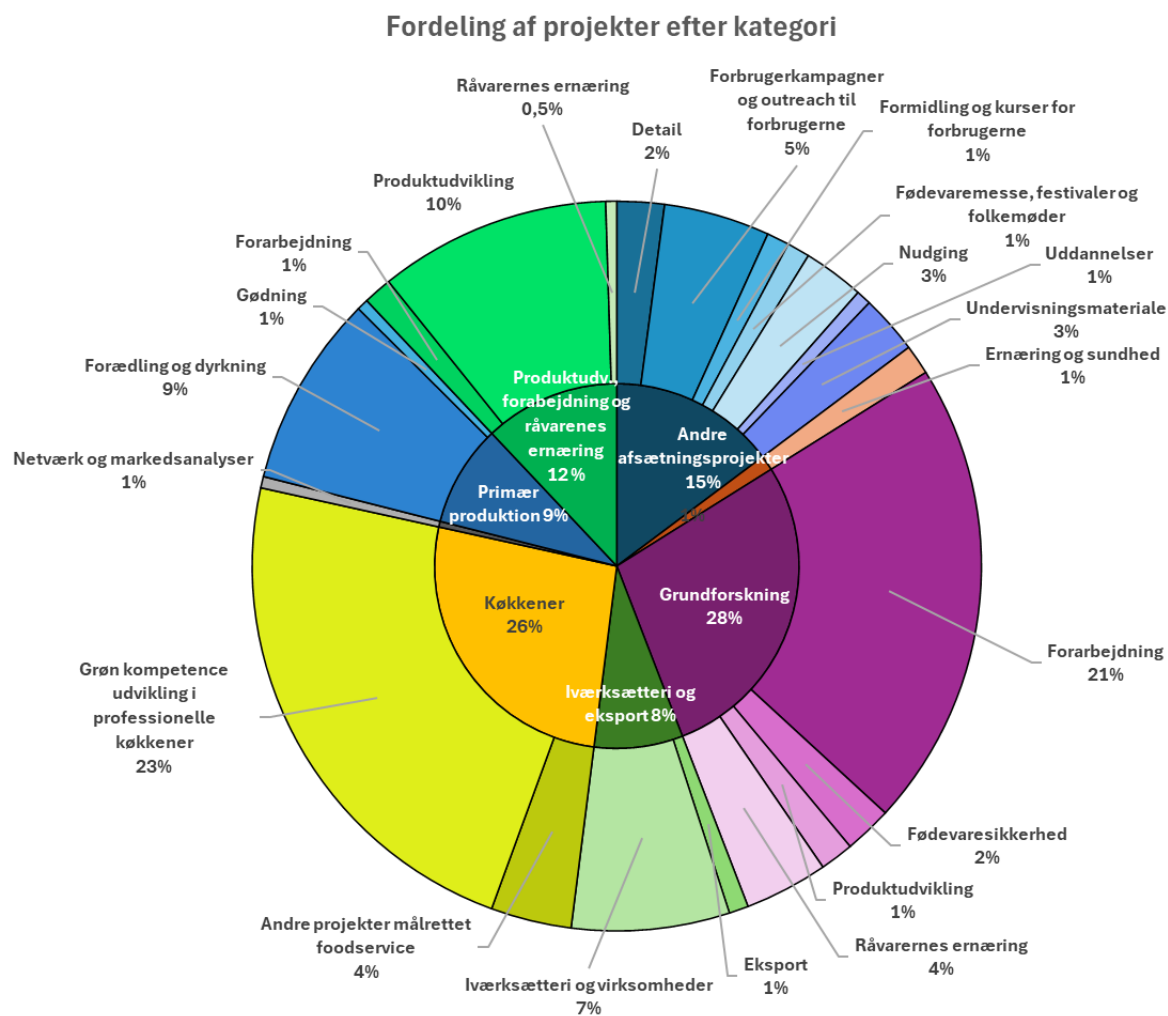
Figur 1: Overblik over hvilke fonde, der har uddelt midler til projekter med emner inden for omstillingen mod et mere plantebaseret fødevarer system i 2024. De angivne beløb er i mio. kr.

² <https://projects.au.dk/plant2food>

Fordeling af midler ift. projektyper 2024

Figur 2 (s. 3) viser fordelingen af projekter ud fra en overordnet kategorisering, hvor projektets bevillingsstørrelse for 2024 er omregnet til en procentandel af det samlede beløb. Beløbsmæssigt går halvdelen (49 %) af det samlede beløb til projekter inden for efterspørgselsfremme (26 % til 'professionelle køkkener', 15 % til 'andre afsætningsprojekter' og 8 % til 'iværksætter og eksport'). Til sammenligning gik 49 % af midlerne i 2023 til projekter med direkte relevans for afsætning, altså samme andel.

Næststørste kategori er grundforskning (28 %), hvor der gives store bevillinger fra særligt Novo Nordisk Fonden, Plant2Food samt Danmarks Frie Forskningsfond. 12 % af midlerne er gået til 'produktudvikling, forarbejdning og råvarenes ernæring'. I 2023 var disse to kategorier slået sammen og udgjorde 37 % af bevillingerne, dvs. der er givet en anelse mere til området i 2024. Primær produktion (gødning, forædling og dyrkning) har i 2024 fået 9 % af midlerne (13,3 mio.) mod 13,4 % i 2023 (15,2 mio.).

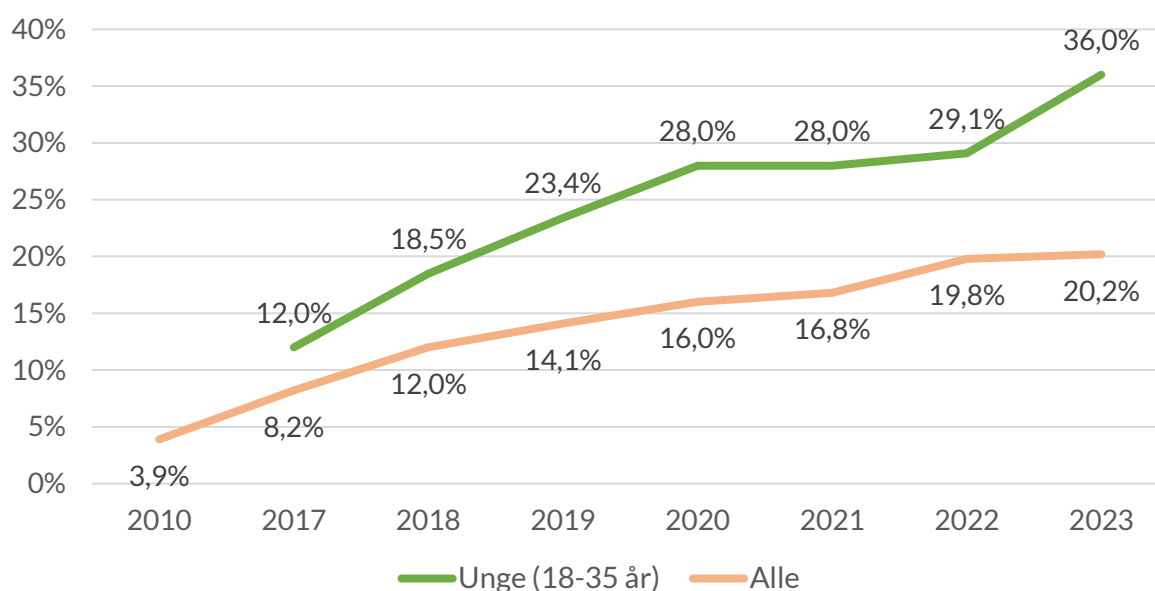
Figur 2: Fordelingen af projekter ud fra en overordnet kategorisering. Bevillingsstørrelse for 2024 er angivet i % af det samlede bevilgede beløb.

Indsatstyper – hvordan er prioriteringerne?

Selvom flere og flere danskere vælger at spise mindre kød (Tabel 1), er der bred enighed om, at den største udfordring for det plantebaserede marked i Danmark ligger i at få forbrugerne med. Af samme årsag var projekter inden for efterspørgselsfremme prioriteret i første ansøgningsrunde af Fonden for Plantebaserede Fødevarer. Taget i betragtning at branchen selv efterlyser langt mere fokus på afsætning, kan det diskuteres, om fordelingen burde rykke sig noget mere, så længe dette efterlyses. Eftersom en del fonde kun uddeler til bestemte dele af værdikæden, kan det pege på, at de fonde, som har mulighed for det, måske bør fokusere mere på afsætning, i det omfang de tilføres nye midler.

Når først der kommer godt gang i efterspørgslen, vil det medføre investeringer og udvikling af det danske marked. Det er muligt, at det indebærer, at en del af efterspørgslen må suppleres ved import til en start. Til gengæld bliver forretningsgrundlaget for primærproducenter, fødevarer virksomheder, detailhandel, grossister og spisesteder sikrere. Hvis der i stedet investeres massivt i forarbejdning og produktudvikling uden et samtidigt massivt fokus på at fremme efterspørgslen, risikerer vi, at effekten bliver begrænset. Dog er det vigtigt at bemærke, at sortsudvikling og dyrkning af blandt andet bælgfrugter i Danmark fortsat er et underudviklet område, som også tager lang tid at udvikle og opformere frø til.

Andel, der spiser fleksitarisk eller vegetarisk i Danmark

Figur 3: Data fra Coop Analyse & DVF 2017-2023, hvor min. 1000 repræsentativt udvalgte personer er spurgt ind til deres kostpræferencer og spisemønstre hvert år. Grupperne inkluderer fleksitariske, vegetariske og veganske kostvaner. Fleksitariske kostvaner er defineret ved at mindst halvdelen af ugens frokoster og aftensmåltider er uden kød og fisk. Stigningen på kurven skyldes særligt, at flere danskere spiser fleksitarisk.

I Plantebaseret Videnscenter oplever vi stor interesse for det plantebaserede blandt aktører inden for foodservice-sektoren (grossister samt offentlige og private spisesteder). Dette er hjulpet godt på vej af de officielle kostråd for sundhed og klima³, samt klimaregnskaber og økologiomlægning i køkkenerne. Derfor er det en stor styrke, at 26,4 % af midlerne i 2024 er gået til køkkenomlægning og kompetenceløft af køkkenprofessionelle, som herved bidrager til at normalisere grønnere mad hos forbrugerne.

De øvrige afsætningsprojekter er af meget forskellig karakter⁴. Adfærdsdesign (herunder nudging) udmærker sig som en lovende metode til at få flere forbrugere til at vælge grønne måltider og produkter. Knap 3 % af fondsmidlerne går til projekter med et direkte fokus på nudging, men flere projekter i andre projekter inddrager adfærdstiltag. Kun 2 % af midlerne er tildelt projekter indenfor detailhandlen, selvom detailhandlen i den grad er en arena, der kunne gøre mere for at hjælpe kunderne til en grønnere indkøbskurv. Her er det selvfølgelig også en diskussion, hvor meget det kan løftes af fondsmidler versus af branchen selv. Projekter, der arbejder med detailhandlen, hvad enten det er inspiration, kompetenceløft eller adfærdstests kan dog være med til at præge nytænkning og beslutninger i koncernerne.

Kun ca. 1 % af midlerne er gået til projekter inden for human ernæring og sundhed, hvilket er lavt i forhold til at blive klogere på 1) plantebaserede kostformer til forskellige målgrupper, f.eks. børn, ældre og patienter og 2) plantebaserede kostformer i relation til forskellige kostrelaterede sygdomme.

En stærkere værdikæde for plantebaserede fødevarer i Danmark

Der er flere netværk og initiativer, der arbejder på en styrkelse af værdikæden i Danmark, særligt målrettet de senere led i værdikæden. En del af disse er finansieret af industrien selv (Tabel 1). Derudover er der sammenslutninger, f.eks. Food Bornholm (<https://www.foodbornholm.dk/>) og MULD (<https://muldlollandfalster.dk/>), som går sammen om at dyrke og sælge bl.a. bælgfrugter til konsum.

Nogle af de store udfordringer, der stadig er i værdikæden for plantebaserede fødevarer, er ved de første led (sortsudvikling, dyrkningserfaring m.m.), som har brug for mere viden om dyrkning, f.eks. samdyrkning; sortsudvikling; og såsæd af gamle og nye sorter. Innovationscenter for Økologisk Landbrug har lavet en god oversigt fra 2023 over den nuværende viden om arter, sorter og dyrkning, samt anvendelse og prissætning⁵. Landbrugets 'gamle' fonde støtter projekter inden for dette, men kunne

³ <https://foedevarestyrelsen.dk/kost-og-foedevarer/alt-om-mad/de-officielle-kostraad>

⁴ <https://plantebaseretvidenscenter.dk/projekter/>

⁵ <https://icoel.dk/media/5qjpnbd5/vejledning-til-vaerdikaeden-der-oensker-at-arbejde-med-baelgfrugter-til-konsum-jefp.pdf>

godt have et større fokus på planter til konsum og udfordringerne ved produktion og forarbejdning.

Der er begyndt at være flere private investeringer i maskineri til sortering, rens, oprensning, afskalning og melproduktion i Danmark. Nogle af de aktører, der er klar, er Aurion som kan understøtte hele processen fra oprensning og afskalning til eventuel forarbejdning og pakning⁶, Bælgkompagniet, der tilbyder rens, sortering, afskalning, formaling og pakning⁷, og DAVA foods der også kan stå for rens, formaling, sortering og pakning af bælgfrugter⁸. ICOEL har viden om, hvor man kan finde udstyr og muligheder for separering af samdyrkede afgrøder⁹. Fraktionering (udvinding af protein) foregår pt. hos udenlandske virksomheder, da investeringerne er betydelige. I takt med at afsætningen stiger, vil grundlaget for private investeringer i fraktionering øges.

Tabel 1: Netværk, partnerskaber, brancheforeninger og paraplyinitiativer, der arbejder for den grønne omstilling

Bælgfrugtpartnerskabet Tænketanken Frej	Navn: Bælgfrugtpartnerskabet Kontaktperson: Christina Tønner Jensen, Tænketanken Frej, baelgfrugtpartnerskabet@taenk-frej.dk Beskrivelse: Bælgfrugtpartnerskabet er et samarbejde mellem private og offentlige aktører. Sammen arbejder vi for at forbedre folkesundheden og en sundere klode ved at løfte danskerne indtag af bælgfrugter og produktionen af bælgfrugter i Danmark. Det handler om kulturændring og vi har derfor brug for at arbejde sammen, diskutere og udfordre hinanden, så partnerskabets mål kan nås i fællesskab. Læs mere: https://www.baelgfrugtpartnerskabet.dk/
Green Protein Network. Food & BioCluster Denmark	Netværksnavn: Green Protein Network Kontaktperson: Helle Vedel Friis, Food & BioCluster Denmark, hvf@foodbiocluster.dk Description: This network gathers startups, corporates and universities to explore the challenges and possibilities within new innovative green protein sources. The group sets the agenda for the network and we will cover topics like new ingredients sources, consumer insights, new technologies and market trends. Læs mere: https://www.foodbiocluster.dk/netvaerk/green-protein-network
Green Solutions Centre. Københavns Universitet	Initiativ: Green Solutions Centre Kontaktperson: Mette Frimod-Møller, Københavns Universitet, memo@science.ku.dk Beskrivelse: UCPH Green Solutions Centre was established in 2021 with a genuine desire to collaborate on research-based green solutions across the faculties of University of Copenhagen (UCPH). The aim of the

⁶ <https://okonu.dk/mark-og-stald/aurion-baner-vej-for-de-danske-baelgfrugter>

⁷ <https://baelgkompagniet.dk/#footer>; følgende bælgfrugter: bønner (sorterne Fuego og Birgit), ærter (Ingrid), boghvede (Kora), og linser (Red Flash). Lupiner (af sorten Boregine) kan renses og leveres hele.

⁸ Dialog med Jens Madsen, DAVA Foods.

⁹ <https://icoel.dk/om-os/projekter/promilleafgiftsfonden-for-landbrug/2022/sort-it-out-styrk-sortsudviklingen-af-klimavenlige-oekologiske-proteinafgrøder-til-konsum/>

	<p>centre is to develop interdisciplinary solutions to obtain societal and global green goals. GSC is a bottom-up initiative with participation of scientists from all UCPH Faculties.</p> <p>Læs mere: https://greensolutions.ku.dk/</p>
<p>Netværk for Fremtidens Planteproteiner i DK. Dansk Vegetarisk Forening</p>	<p>Netværksnavn: Netværk for Fremtidens Planteproteiner i DK Projektansvarlig: Daniel Barrera Madsen, Dansk Vegetarisk Forening. Formål: Netværk for Fremtidens Planteproteiner skal styrke sammenhængskraften blandt alle aktører fra jord til bord med henblik på at fremme markedsudviklingen af planteproteiner til fødevarer i Danmark. Det sker via tematiserede netværksmøder, konferencer, nyhedsmails om arrangementer og nye rapporter, samt et onlineforum for netværkets deltagere. Fokus er udelukkende på planteproteiner til humant konsum.</p> <p>Deltagere: 230 deltagere fordelt på over 150 forskellige virksomheder, organisationer, tænketanke, råd og vidensinstitutioner.</p> <p>Samarbejdspartner: Økologisk Landsforening</p> <p>Læs mere: https://plantebaseretvidenscenter.dk/projekter/netvaerk-for-fremtidens-planteproteiner-3-0/</p>
<p>Plantebaseret Videnscenter</p>	<p>Paraplyinitiativ: Plantebaseret Videnscenter Centerleder: Katrine Ejlerskov, Dansk Vegetarisk Forening, kte@videnscenter.dk Beskrivelse: Plantebaseret Videnscenter er en platform for projekter, vidensdeling og forsøg i relation til omstillingen mod flere plantebaserede, økologiske fødevarer. Formålet er at styrke vidensgrundlaget for et mere plantebaseret, økologisk fødevarer system fra jord til bord.</p> <p>Plantebaseret Videnscenter drives af Økologisk Landsforening og Dansk Vegetarisk Forening.</p> <p>Hjemmeside: https://plantebaseretvidenscenter.dk/</p>
<p>Planteb Branchen</p>	<p>Brancheforening: Planteb Branchen Sekretariatsleder: Stella Staunstrup, Planteb Branchen, stella@planteb Branchen.dk Beskrivelse: Brancheforening for producenter og importører af plantebaserede fødevarer. Planteb Branchen's formål er at varetage medlemmernes fælles faglige interesser indenfor plantebaserede fødevarer såvel indbyrdes som i forhold til myndigheder, forskere, organisationer, forbrugere og andre. Organisationens formål er ligeledes at skabe og vedligeholde et godt omdømme for plantebaserede fødevarer i det danske samfund.</p> <p>Hjemmeside: https://www.planteb Branchen.dk/</p>
<p>Plantelindustrien Dansk Industri</p>	<p>Netværksnavn: Plantelindustrien Kontaktperson: Frederikke Thye Fester, Dansk Industri, fret@di.dk Beskrivelse: Netværkets formål er at skalere produktionen af plantebaserede fødevarer i Danmark. Industrien skal sikres gode konkurrencemuligheder og kunne søge teknisk vejledning og søge politisk interessevaretagelse gennem netværket.</p> <p>Læs mere: https://www.danskindustri.dk/brancher/di-foedevarer/events-og-netvark/netvark/planteindustrien/</p>
<p>PlanteVærket Landbrug & Fødevarer</p>	<p>Brancheforening: PlanteVærket Kontaktperson: Lærke Kirstine Lund, Landbrug & Fødevarer, lld@lf.dk</p>

	<p>Beskrivelse: PlanteVærket vil hjælpe små og store virksomheder ind på markedet for plantebaserede fødevarer, ligesom der vil være adgang til rådgivning inden for lovgivning og kommunikation.</p> <p>Læs mere: https://lf.dk/raadgivningsservice/eksportnetvaerk-findinternationale-netvaerk-viden-fora/plantev%C3%A6rket</p>
<p>Produktudviklingsnetværket under TurboPlant, Food Innovation House</p>	<p>Netværksnavn: Plantebaseret Udviklingsnetværk</p> <p>Kontaktpersoner: Karsten Nielsen, Food From Denmark, kan@foodfromdenmark.dk og Gitte Brøndum, Food Innovation House, gb@foodismore.com</p> <p>Beskrivelse: Netværket er særligt henvendt til ingrediensvirksomheder med plantebaserede ingredienser, og fokus er på produktinnovation af plantebaserede produkter. Der afholdes løbende netværksarrangementer. Netværket etableres som en del af projektet, TurboPlant.</p> <p>Læs mere: https://dandybusinesspark.dk/projekter/turbo-plant/</p>

Fordelingen af midler: Animalsk vs. planter

Det er ikke kun væsentligt, hvilke og hvor mange midler, der afsættes til plantebaserede fødevarer, og hvordan disse bruges, men også på fordelingen af midler mellem animalske fødevarer (og foder) og plantebaserede fødevarer.

For at sætte tingene i perspektiv er der afsat 675 mio. kr. i Fonden for Plantebaserede Fødevarer til omstilling mod et mere plantebaseret fødevarer system fra 2023-2030¹⁰, og siden er der forhandlet yderligere 34,5 mio. til forskning i 2024¹¹ og 60 mio. kr. til uddeling i 2025 og 2026¹².

Til sammenligning lægger regeringen op til at bruge 700 mio. kr. til at støtte fodertilsætningsstoffet Bovaer, der kan reducere metanudledningen fra køernes bøvser¹³, hvilket har mødt kritik fra flere grønne organisationer^{14,15}. Ligeledes har der været kritik af andelen af fondsmidler, der går til den animalske produktion vs.

¹⁰ <https://fvm.dk/nyheder/nyhed/nyhed/675-mio-skyder-planteeventyr-i-gang>

¹¹ <https://plantefonden.lbst.dk/nyheder/nyheder/2024/feb/fonden-for-plantebaserede-foedevarer-er-klar-til-at-uddele-122-mio-kr-i-aarets-ansoegningsrunde>

¹² <https://www.fodevarefokus.dk/plantefonden-faar-60-mio-kr-ekstra-med-ny-politisk-aftale/>

¹³ <https://landbrugsavisen.dk/m%C3%A6lkeproducenter-kan-se-frem-til-millionst%C3%B8tte-til-fodertils%C3%A6tning>

¹⁴ <https://rgo.dk/en/the-government%27s-rate-of-taxes-is-short-term-and-counterproductive-for-the-transformation-of-agriculture/>

¹⁵ <https://www.dyrenesbeskyttelse.dk/artikler/regeringen-laver-kovending-om-klimafoder>

omstillingen mod et mere plantebaseret fødevarer system - både fra de danske produktionsafgiftsfonde og af EU-midler^{16,17,18}.

Vi er ikke bekendt med nyere opgørelser af andelen af fondsmidler, der går til den animalske produktion, efter at Fonden for Plantebaserede Fødevarer og Plant2Food er begyndt at uddele midler målrettet plantebaseret produktion og forbrug.

¹⁶ <https://okonu.dk/politik-og-udvikling/fonde-giver-fire-gange-sa-mange-penge-til-promovering-af-kod-end-planter>

¹⁷ <https://www.altinget.dk/foedevarer/artikel/nye-tal-det-offentlige-skyder-fire-gange-saa-mange-millioner-i-reklamer-for-koed-og-maelk-som-paa-at-fremme-plantemad>

¹⁸ https://klimaraadet.dk/sites/default/files/imorted-file/klimavenlig_mad_og_forbrugeradfaerd_1.pdf, Tabel 5.2 s. 55 og Tabel 5.3 s. 56